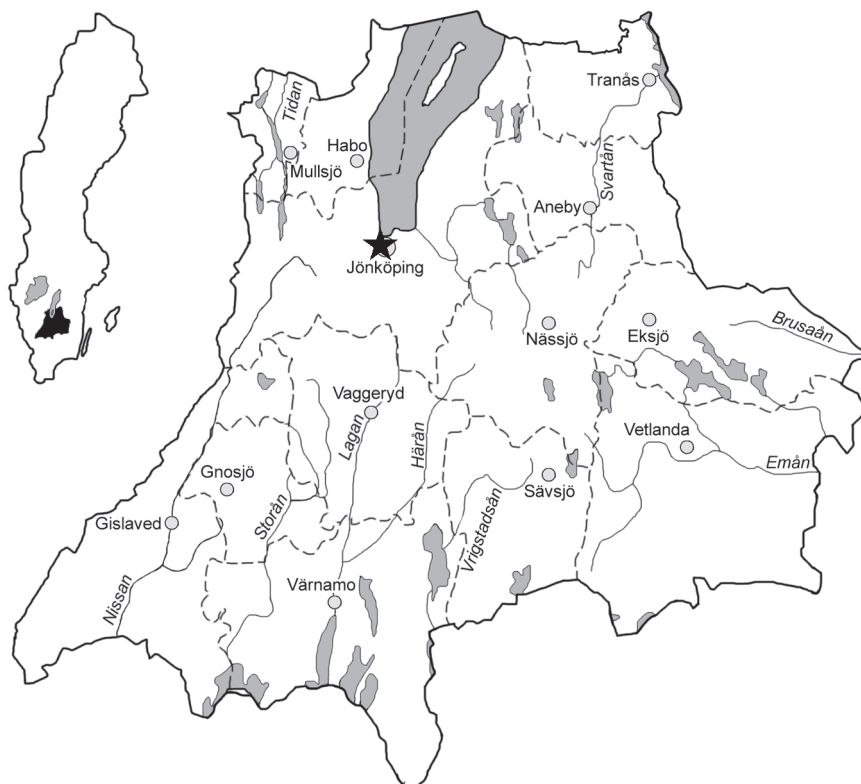

Sofiakyrkan

Antikvarisk medverkan i samband med
ombyggnader för pentry m.m.

*Jönköpings stad i Jönköpings kommun,
Jönköpings län, Växjö stift*

Rapport och foto: Anders Franzén
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2015

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

ANTI KVARI SK MEDVERKAN

1. ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Antikvarisk medverkan Anders Franzén	Rapportförfattare Anders Franzén	Dnr. 163/13	Lst./Kommun dnr. 433-373-14	Slutbesiktning utförd 8 maj 2015
Fastighetsbeteckning/Populärnamn Sofiakyrka		Beslut enligt ☒ Lagen om kulturminnen m.m. ☐ Förordningen om bidrag till kulturmiljövård ☐ Plan- och bygglagen		
Län Jönköpings län	Kommun Jönköping			
Stadsdel/Trakt Väster	Socken/Församling Sofia	Fastighetsägare/Adressuppgifter Jönköpings pastorat Östra Storgatan 45 553 21 JÖNKÖPING		
Ekonomisk karta	Koordinat x	Koordinat y		

2. BAKGRUND (bakgrundsbeskrivning, historik)

Sofiakyrkan uppfördes 1885-89 efter ritningar av arkitekten Gustaf Dahl. Kyrkobyggnaden är byggd i renässansstil. Kyrkorummet restaurerades senast omkring 2000 och en ny toalett inrättades några år senare i anslutning till de nu berörda utrymmena.

De nu genomförda arbetenas syfte var att skapa bättre förutsättningar för servering av kyrkkaffe i anslutning till gudstjänsterna. Detta gjordes genom inrättandet av ett pentry och ny möblering under läktaren. Vidare företogs en uppsnyggning av inredningen och möbleringen under läktaren.

3. ÅTGÄRD

Period/år	Arkitekt	Entreprenör/Hantverkare	Byggherre
2015	Ingvar Selse	Egen regi respektive Anne Håkanssons Måleri AB	Jönköpings pastorat
Berörd byggnadsdel	Tillstånd före renovering	Vidtagna åtgärder (med angivande av material, metoder, avvikelser från program)	
Kyrkorummets västra del	Kyrkorummets västra del under västläktaren dominerades ursprungligen av bänkar, men vid den senaste invändiga renoveringen togs flera bänkrader i de mitre bänkkvarteren bort för att skapa mer flexibla utrymmen. Inför de aktuella arbetena finns flera funktioner under läktaren och dessa har delvis tillkommit successivt, vilket ger ett något heterogent intryck. Målet är därför att ta bort tre bänkrader från de yttre bänkkvarteren samt att ändra möbleringen.	Inledningsvis togs tre bänkrader bort i de yttre bänkkvarteren. Även det upphöjda trägolvet som bänkarna stod på demonterades. Dessa delar av golvytan kompletterades med nya kalkstensplattor som hade ett närmast identiskt utseende och format jämfört med de befintliga. De demonterade bänkarna antingen återanvändes eller tillvaratogs gavlarna, som magasinerades. Den återanvända bänken placerades utefter den norra väggen. Denna bänk kompletterades med draglådor under sitsen för förvaring. Invid det södra bänkkvarteret stod en pulpet för dagens bibelord. Denna ersattes med en ny specialtillverkad av ek. Utformningen anslöt till de nya inventarierna i koret. Den oljade ekytan kompletterades med enstaka målningar i rött samt förgyllningar. Mitt emot ovanstående pulpet placerades en nyttillverkad pulpet för skrivande av förböner. Denna pulpet tillverkades i samma stil som bibelordspulpeten. Den befintliga ljusbäraren placerades strax bakom det stora bänkkvarteret i norr.	

	Invid den sydvästra entrén till kyrkobyggnaden finns biutrymmen som toalett, städskrubb och serveringsutrymmen. Målet var att inrätta ett ändamålsenligt pentry och ytterligare en toalett.	Den befintliga kollektomaten för upptagning av digital kollekt togs bort. Bokhyllorna med böcker m.m. för försäljning som stod utefter den västra väggen flyttades till den södra väggen. För att ordna en mer ändamålsenlig servering av kyrkkaffe planerades för nya runda bord och stolar. Dessa hade inte levererats vid tidpunkten för slutbesiktningen. Detta gällde även det lilla bord som tänktes placeras invid den västra väggen strax norr om huvudingången. Bordet är tänkt som plats för bland annat skrivande av förböner. I den norra delen av utrymmena under läktaren inreddes en barnhörna med skåp, bord och stolar. Församlingen har i sin ägo en modell av kyrkobyggnaden i en monter. Denna modell har haft olika placeringar under läktaren. Den slutliga placeringen av modellen var inte fastställd vid slutbesiktningen. I det utrymme som använts som serveringsutrymme inrättades ett pentry. Pentryt avgränsades med en glasad vägg mot öster eftersom rummet på detta sätt skulle upplevas rymligare, erhålla en siktlinje mot dörren till kyrkorummet samt för att låta pentryts fönster i väster ge dagsljus åt angränsande utrymmen. Den glasade väggen försågs med en skjutdörr. Strax norr om pentryt fanns två enkla utrymmen varav det ena fungerade som städskrubb. Vid ombyggnaden inrättades en toalett i den gamla städskrubben och ett städutrymme väster om detta. Ursprungligen var det tänkt att städutrymmet skulle nås via ett befintligt dörrhål mot pentryt. Denna dörr flyttades emellertid från pentryt för att den inte skulle stjäla utrymmen som i stället kunde användas för pentryinredningen. I stället skapades en ny skjutdörr mellan städskrubben och toaletten. Den borttagna dörren tillvaratogs och förvaras i kyrkobyggnaden. Vid inrättandet av pentryt och toaletten ändrades förutsättningarna för det befintliga avloppssystemet. Därför måste dess kapacitet utökas. Detta gjordes genom att det befintliga golvet som var belagt med kalkstensplattor demonterades och öppnades upp. Plattorna kunde till stor del tillvaratas utan skador. Golvet öppnades från toaletten förbi dörren mot kyrkorummet och vidare en bit utefter den södra ytterväggen. Det upptagna golvet gjöts igen med betong och golvet återlades med tillvaratagna och nya kalkstensplattor. En bit utefter den södra ytterväggen lades återanvända, tjockare plattor löst så att de kan lyftas för att man skall kunna inspektera ledningsschaktet. I samband med moderniseringen av avloppssystemet skedde

		även grävningar utanför kyrkan. Dessa följdes av arkeologisk schaktkontroll. Vid gjutning av de befintliga schakten hade gjutformarna tillverkats av brädor strukna med något rötskyddsmedel. Där så var möjligt togs dessa gjutformar bort. Omkringliggande undergolvsytor var belagda med ett tunt lager gjuten betong. Detta lager kompletterades med en kraftigare pågjutning innan kalkstensplattorna lades. De befintliga taklamporna, troligen från 1950-talet, bevarades. Arbetena medförde att en del inredning och snickerier behövde bättringsmålas. Detta utfördes av samma målare som medverkat vid den invändiga restaureringen för ca 15 år sedan.

4. KOMMENTARER (erfarenheter, kritisk granskning)

Åtgärderna innebar att miljön under västläktaren uppordnades och erhöll en enhetlig gestaltning. Det nya pentryt erhöll en praktisk utformning utan att de kulturhistoriska värdena spolierades.

5. BYGGNADSHISTORISKA RÖN / HISTORISKA RÖN (nya upptäckter, datering, ev. kommande publikation)

De två dörrarna mot den nya toaletten respektive den borttagna i pentryt har olika utformning. Det är troligt att en av dem är ursprunglig och den andra tillverkad på 1950-talet i äldre stil då denna del av kyrkobyggnaden förändrades.

Ytterväggarna är i dag försedda med inbyggnader av radiatorerna. Dessa inbyggnader öppnades på enstaka ställen och det visade sig att det bakom radiatorerna sitter en pärlsponspanel.

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv

Datum: 25 maj 2015

Anders Franzén

Illustrationer

Området under läktaren inför arbetena.

Området i norr under läktaren inför arbetena.

Platsen för det planerade pentryt inför arbetena.

Borttagna bänkar och ilagning av betonggolv i norr.

Ledningsschakt förberett för lock av kalkstensplattor.

Området under läktaren inför arbetena.

Ovan till vänster: Den befintliga inbyggnaden utefter långhusväggen öppnades upp och då framkom den ursprungliga pärlspontpanelen.
Ovan till höger: Profil av bänkkvarterens golvbeläggning av spontade brädor.

Den norra väggens ombyggda bänk med förvaring under sitsen.

Det nya pentryt sett från öster.

Området under läktaren sett mot söder.

Området under läktaren sett mot norr.

Den nyinredda toaletten vid den sydvästra entrén.

Den nya pulpeten för dagens bibelord.

Byggnadsvårdsrapport 2014:22
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM